

การเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์*

Language choice of Phu Tai Kham muang and Sam Chai, Kalasin.

วรรณระ ปัญบุตร (Wantana Panboot)**

สุวัฒน์ เลี่ยมประวัติ (Suwattana Liamprawat)***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างชาวผู้ไทในอำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามให้เลือกตอบและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ผลการศึกษาตามปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัยพบว่า ชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุด รองลงมาคือ ภาษาไทย และภาษาอีสาน ตามลำดับ ในขณะที่ชาวผู้ไทอำเภอสามชัยเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุด รองลงมาคือ ภาษาอีสาน และภาษาไทย ตามลำดับ ส่วนภาษาที่ชุมชนทั้งสองเลือกใช้น้อยที่สุดเหมือนกัน คือ ภาษาผู้ไทปนภาษาไทย เมื่อพิจารณาปัจจัยอายุ พบว่า ชาวผู้ไททุกช่วงอายุเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุดเหมือนกัน รองลงมาจะแตกต่างกันตามช่วงอายุ คือ ช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี เลือกใช้ภาษาไทย และภาษาอีสาน ตามลำดับ ในขณะที่ช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี และช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 มีลำดับการเลือกใช้ภาษาค้ำยกัน คือ เลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน และเลือกใช้ 3 ภาษา ตามลำดับ นอกจากนี้ทั้งสองช่วงอายุไม่พบการเลือกใช้ภาษาอีสานปนภาษาไทย

คำสำคัญ : การเลือกภาษา ผู้ไท กาฬสินธุ์

* บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต เรื่อง ทศนคติต่อภาษาและการเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง และอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

This article is a part of the thesis Master of Art Program in Thai, Faculty of Art, “Language attitude and Language choice of Phu Tai Kham muang and Sam Chai, Kalasin.”

** นายวรรณระ ปัญบุตร นักศึกษาหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Email address: wantanana18128@gmail.com

Mr.Wantana Panboot, Master of Art Program in Thai, Faculty of Art, Silpakorn University. ,
Email address: wantanana18128@gmail.com

*** รศ.สุวัฒน์ เลี่ยมประวัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Thesis Advisor: Associate Professor Suwattana Liamprawat, Department of Thai, Faculty of Art, Silpakorn University.

Abstract

The objective of this article is to study Phu Tai's Language Choice in Kham Muang and Sam-Chai district from their locality and age. The samples consist of 120 Phu Tai who live in Kham Muang and Sam Chai district, Kalasin. The data were collected by using questionnaires and informal interview. Research finding were as follow: (1) According to the locality factor, Phu Tai is the most language chosen by Phu Tai who live in Kham Muang and Sam Chai. Secondary, Thai and Isan are used in Kham Muang respectively while the second and third of Sam Chai are Isan and Thai respectively. In contrast, mixed Thai and Phu Tai is chosen hardly. (2) Considering of age factor was found that the totally of age use Phu Tai at most. The age during 15-25 years old choose to use Thai and Isan respectively, but the age during 35-45 and 55-65 years olds are similar to use mixed Phu Tai and Isan language and use all languages respectively. In addition, both of these ages do not use mixed Isan and Thai.

Keywords: Language choice, Phu Tai, Kalasin

บทนำ

ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางภาษาและชาติพันธุ์ มีภาษามากกว่า 70 กลุ่มภาษา ความหลากหลายทางภาษาและชาติพันธุ์ดังกล่าว ทำให้ Smalley (1994) ได้ศึกษาและจัดกลุ่มภาษาที่พูดในประเทศไทยแบบลักษณะลำดับขั้น (hierarchy) โดยมีภาษาไทยมาตรฐานอยู่ลำดับขั้นสูงสุดเป็นภาษาประจำชาติภาษาราชการ และเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน รองลงมาคือภาษาไทยถิ่นตามภูมิภาคต่าง ๆ เช่น ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้ ชั้นสุดท้ายคือภาษาพื้นบ้านหรือภาษาชนกลุ่มน้อยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ภาษาพลัดถิ่น (Displaced Languages) ภาษาในเมือง/ตลาด (Town Languages) ภาษาชายขอบ (Marginal Languages) และภาษาในวงล้อม (Enclave Languages)

ภาษาผู้ไทจัดอยู่ในภาษาพลัดถิ่น (Displaced Languages) เนื่องจากเป็นหนึ่งในภาษาตระกูลไทที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่นอกประเทศไทย คือ บริเวณลาวตอนเหนือ บางส่วนของเวียดนามตอนเหนือ และทางใต้ของจีน หลังจากนั้นได้อพยพมาอยู่ในประเทศไทย ประชากรที่พูดภาษาผู้ไทในประเทศไทยมีประมาณ 470,000 คน โดยเฉพาะในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีชาวผู้ไทกระจายตัวเป็นกลุ่มตามอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอก้ามวง อำเภอสามชัย อำเภอกุฉินารายณ์ ฯลฯ

อำเภอก้ามวง เป็นอำเภอที่มีชาวผู้ไทอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในตำบลโพน ซึ่งเป็นตำบลที่มีชื่อเสียงด้านผ้าไหมแพรวา เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP หมู่บ้านเศรษฐกิจส่งออกผ้าไหมแพรวาที่สำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประชากรเกือบร้อยละ 95 ของตำบลโพนส่วนใหญ่เป็นชาวผู้ไท โดยเฉพาะประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1 - 5 บ้านโพน ในขณะที่เดียวกัน อำเภอสามชัยเป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดกับอำเภอก้ามวงก็มีประชากรชาวผู้ไทอาศัยอยู่มากในตำบลหนองซ้าง โดยเฉพาะบ้านหนองซ้าง หมู่ 3 และบ้านหนองแก่นทราย หมู่ 5

(เดิมขึ้นอยู่กับบ้านหนองช้าง) ชุมชนดังกล่าวเป็นหมู่บ้านชนบทขนาดกลาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอสามชัย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร อาชีพเสริมคือการทอผ้าไหมแพรวา จักสาน และเลี้ยงสัตว์

เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมของชุมชนทั้งสองพบว่า มีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง กล่าวคือ ทั้งสองชุมชนเป็นชุมชนที่มีชาวผู้ไทอาศัยอยู่กว่าร้อยละ 95 คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีภาวะหลายภาษา¹ คือสามารถพูดภาษาผู้ไทที่เป็นภาษาแม่ พูดภาษาไทย² และภาษาไทยถิ่นอีสานได้เป็นภาษาที่สองและสาม อาชีพหลักส่วนใหญ่คือ เกษตรกร อาชีพรองคือ การทอผ้าและการจักสาน ส่วนความแตกต่างของชุมชนทั้งสองคือการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกหรือเครือข่ายสังคม³ ของแต่ละชุมชนที่ต่างกัน ชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและมักได้รับการกล่าวถึงบ่อยในสื่อต่าง ๆ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมของชุมชนยังเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจที่ค้าขายผ้าไหมแพรวา มีร้านขายผ้าไหมติดกันมากกว่า 10 ร้าน และมีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์อยู่เป็นประจำ ทำให้มีการติดต่อกับคนต่างถิ่นอยู่เรื่อย ๆ ในขณะที่ชาวผู้ไทอำเภอสามชัย เป็นกลุ่มชาวผู้ไทที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก อาจเนื่องมาจากการคมนาคมไม่สะดวก อีกทั้งในหมู่บ้านก็ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวหรือร้านขายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมและเครื่องจักสาน แต่จะเป็นผู้ผลิตและนำไปส่งขายนอกชุมชน รวมถึงขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปในชุมชนมากนัก ลักษณะความแตกต่างของทั้งสองชุมชนดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการเลือกใช้ภาษาระหว่างคนสองชุมชนว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เนื่องจากการศึกษาการเลือกภาษาเป็นการศึกษาที่จะช่วยอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆทางภาษาหรือตัวผู้ใช้ภาษาได้

การเลือกภาษา (Language choice) หมายถึง การเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งในการสื่อสาร ในบางกรณีผู้พูดอาจไม่เลือกใช้ภาษาแยกกันไปโดยเด็ดขาดตามโอกาสหรือสถานการณ์แต่กลับใช้สองภาษาสลับกันไปมา เรียกว่า การสลับภาษา (Code switching) หรืออาจใช้ปนกันไปในประโยคเดียวกัน เรียกว่า การปนภาษา (code mixing) (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 24) สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกภาษามีหลายปัจจัย เช่น อายุ เพศ ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพ การศึกษา ฯลฯ จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าปัจจัยเพศ อาชีพและการศึกษา ไม่มีความแตกต่างในการเลือกภาษา ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ปัจจัยทางสังคม 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยแรก ถิ่นที่อยู่อาศัย ระหว่างชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงกับชาวผู้ไทอำเภอสามชัย ปัจจัยที่สอง อายุ ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556: 27) ได้กล่าวว่า “คนที่มีวัยต่างกันย่อมมีพฤติกรรมทางสังคมต่างกัน พฤติกรรมทางภาษาก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามวัยของผู้พูดด้วย”

เหตุผลดังกล่าวข้างต้นประกอบกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาการเลือกภาษาของชาวผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจึงเกิดข้อสงสัยในกรณีชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง และอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ว่ามีลักษณะการเลือกใช้ภาษาเช่นไรและปัจจัยทางสังคมใดที่ทำให้ผู้ใช้ภาษาเลือกภาษาแตกต่างกัน งานวิจัยฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

¹ ภาวะหลายภาษา (multilingualism) ว่าหมายถึง ภาวะที่คนใดคนหนึ่งมีความรู้หรือสามารถพูดได้มากกว่า 1 ภาษา และภาวะที่คนใดคนหนึ่งพูดได้ทั้งภาษาไทยกรุงเทพฯและภาษาไทยถิ่นอาจเรียกว่าเป็นภาวะสองภาษาย่อย หรือภาวะหลายภาษา(อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์,2545: 13)

² ภาษาไทย หมายถึง ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ

³ เครือข่ายสังคม (social network) หมายถึง แบบแผนของการติดต่อซื้อขาย หรือทำธุรกิจในสังคมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในการใช้ภาษา ผู้พูดต้องเลือกรูปแบบให้เหมาะกับบุคคลที่ตนติดต่อกับในเครือข่ายสังคม (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 39)

การเลือกภาษาของชาวผู้ไท อำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามปัจจัยสังคมถิ่นที่อยู่อาศัยและอายุ โดยมีสมมติฐานของงานวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยสังคมด้านถิ่นที่อยู่อาศัยมีผลต่อการเลือกภาษา คือ ชาวผู้ไทอำเภอสามชัย มีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาผู้ไทสูงกว่าชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง
2. ปัจจัยสังคมด้านอายุมีผลต่อการเลือกภาษา คือ ชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 ปี มีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาผู้ไทสูงสุด ในขณะที่ชาวผู้ไทอายุระหว่าง 15 – 25 ปี มีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาไทยสูงกว่าชาวผู้ไทช่วงอายุอื่น ๆ

ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาการเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พิจารณาจากแฉวงการใช้ภาษา 2 แฉวงใหญ่ ๆ คือ แฉวงการใช้ภาษาภายในชุมชนและแฉวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชน และพิจารณาปัจจัยสังคม 2 ปัจจัย คือ ถิ่นที่อยู่อาศัยและอายุ โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามให้เลือกตอบพร้อมกับการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่พิจารณาลักษณะหรือวิธีการปนภาษา/การสลับภาษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเลือกภาษาภาษาผู้ไท และภูมิหลังของพื้นที่ที่ศึกษา
2. เลือกชุมชนที่เหมาะสมแก่การวิจัย ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจาก 2 ชุมชน ได้แก่ 1. อำเภอคำม่วง เก็บข้อมูลจาก หมู่บ้านโนน หมู่ 2 และ 3 ตำบลโนน 2. อำเภอสามชัย เก็บข้อมูลจาก หมู่บ้านหนองซ่าง หมู่ 3 และหมู่บ้านหนองแก่นทราย หมู่ 5 (เดิมขึ้นอยู่กับบ้านหนองซ่าง) ตำบลหนองซ่าง เนื่องจากผู้วิจัยต้องการชุมชนผู้ไทที่มีการตั้งครัวเรือนอยู่เป็นหลักแหล่งไม่กระจัดกระจาย สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในประเทศไทยจากแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2547) และสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ : ผู้ไทย (สมใจ ดำรงสกุล, 2545) และจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งสองชุมชนพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นชาวผู้ไทกว่าร้อยละ 95 และยังใช้ภาษาผู้ไทในชีวิตประจำวัน อีกทั้งสองพื้นที่นี้ยังมีความแตกต่างกันด้านเครือข่ายทางสังคมหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก กล่าวคือ อำเภอคำม่วงมีการติดต่อกับนักท่องเที่ยวและคนที่มาซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังเป็นชุมชนผู้ไทที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ส่วนอำเภอสามชัยเป็นชุมชนที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานอื่น ๆ

3. สร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามการเลือกภาษาจากงานวิจัยของประพนธ์ จันทวิเทศ (2532) สุชาดา วัฒนะ (2549) ยูทากะ โทมิโอกะ (2552) และสมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ (2554)

แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ชาติพันธุ์ของบิดา ชาติพันธุ์ของมารดา สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการเลือกภาษา แบ่งออกเป็น 2 แฉก ได้แก่ 1) แฉกวงการใช้ภาษาภายในชุมชน ประกอบด้วย 3 สถานที่ ได้แก่ บ้าน ร้านค้า/ตลาดในหมู่บ้าน และวัดในหมู่บ้าน 2) แฉกวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชน ประกอบด้วย 6 สถานที่ ได้แก่ โรงเรียน ร้านค้า/ตลาดนอกหมู่บ้าน โรงพยาบาลประจำอำเภอ ที่ว่าการอำเภอ ธนาคาร และสถานีตำรวจ นอกจากนี้ในแต่ละสถานที่จะประกอบด้วยคู่สนทนาที่แตกต่างกันไป เพื่อครอบคลุมสถานการณ์การใช้ภาษา เช่น สถานที่บ้าน ประกอบด้วยคู่สนทนา ปู่/ย่า ตา/ยาย พ่อ/แม่ พี่/น้อง คู่สมรส และลูก ฯลฯ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมในแต่ละสถานที่โดยไม่แยกพิจารณาการเลือกภาษาระหว่างคู่สนทนาใดสนทนาหนึ่ง

4. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรชาวไทยทั้งหมด 120 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเจาะจงเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงกับที่ผู้วิจัยต้องการมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรแบ่งตามปัจจัยทางสังคม

ปัจจัยทางสังคม	อายุ 15 – 25 ปี	อายุ 35 – 45 ปี	อายุ 55 – 65 ปี
อำเภอคำม่วง	20 คน	20 คน	20 คน
อำเภอสามชัย	20 คน	20 คน	20 คน

5. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามปัจจัยทางสังคมที่ผู้วิจัยกำหนด โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามการเลือกภาษา กรณีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ค้ล่งผู้วิจัยจะเป็นผู้ถามและกรอกข้อมูลให้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนับความถี่การเลือกภาษาของแต่ละสถานที่ และคิดค่าเฉลี่ยรวมแบบร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง และพิจารณาตามปัจจัยทางสังคมถิ่นที่อยู่อาศัย และอายุ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ค่าสถิติ t test กับปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัย และใช้ Anova กับปัจจัยอายุ เพื่อพิสูจน์ค่านัยสำคัญทางสถิติโดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ $p < 0.05$ ตามมาตรฐานนิยมของงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลังจากนั้นเป็นการสรุป และอภิปรายผลการศึกษา

ภาพที่ 1 สภาพแวดล้อมของชุมชนชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง (ร้านขายผ้าไหมแพรวา, ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมผู้ไท, ประเพณีบุญบั้งไฟ ต.โพน)

ผลการศึกษา

การศึกษาการเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามให้เลือกตอบ พร้อมการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ตามปัจจัยสังคม ได้แก่ ส่วนแรก ผลการศึกษาการเลือกภาษาตามปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัย และส่วนที่สองผลการศึกษาการเลือกภาษาตามปัจจัยอายุ ผลการศึกษาโดยภาพรวมพบว่า ชาวผู้ไทเลือกภาษาผู้ไทสูงสุดค่าเฉลี่ยร้อยละ 69.40 รองลงมาคือ ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 9.40 ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 8.66 และเลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 0.36 พิจารณาค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาของชาวผู้ไทได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย

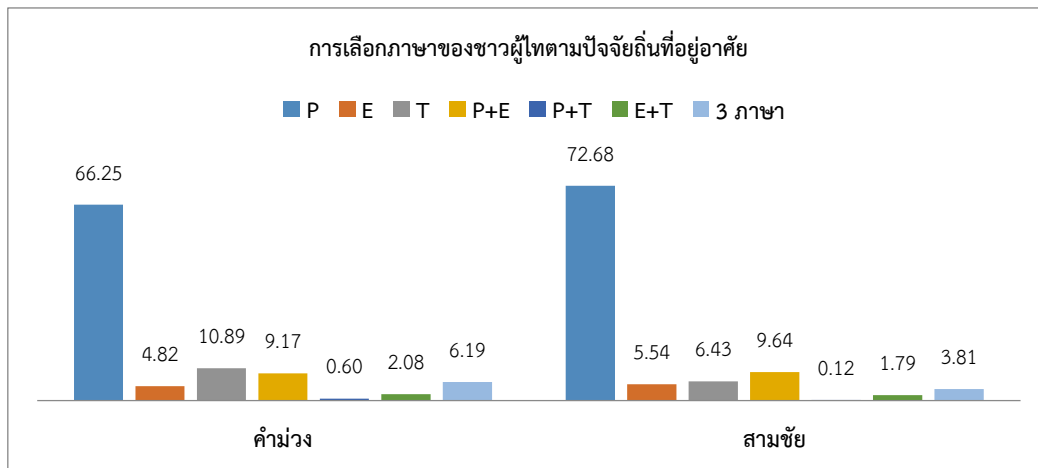
ภาษา	P	P+E	T	E	3 ภาษา	E+T	P+T ⁴
ค่าเฉลี่ย	69.40	9.40	8.66	5.18	5.00	1.93	0.36

1. การเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัย

การเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัยในบทความฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ถิ่น ได้แก่ อำเภอคำม่วง และอำเภอสามชัย ผลการศึกษาภาพรวมพบว่า ชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุดค่าเฉลี่ยร้อยละ 66.25 รองลงมาคือ ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 10.89 และภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 9.17 ตามลำดับ ในขณะที่ชาวผู้ไทอำเภอสามชัยเลือกใช้ภาษาผู้ไท ค่าเฉลี่ยร้อยละ 72.68 รองลงมาคือ ภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 9.64 และภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 6.43 ตามลำดับ ส่วนภาษาที่ชุมชนทั้งสองเลือกใช้น้อยที่สุดเหมือนกัน คือ การใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทย รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 1

⁴ P หมายถึง ใช้ภาษาผู้ไท E หมายถึง ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน T หมายถึง ใช้ภาษาไทย P+E หมายถึง ใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทยถิ่นอีสาน P+T หมายถึง ใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทย E+T หมายถึง ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานปนภาษาไทย 3 ภาษา หมายถึง ใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทย โดยการปนหมายถึงการปนทั้งในระดับคำหรือประโยคก็ได้

แผนภูมิที่ 1 ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัย

1.1 การเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง

การเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง สามารถพิจารณาได้ตามแนวทางการใช้ภาษา 2 แนววง ได้แก่ แนวทางการใช้ภาษาภายในชุมชนและแนวทางการใช้ภาษาภายนอกชุมชน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาในแต่ละแนวทางการใช้ภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง

แนววง	สถานที่	P	E	T	2 ภาษา			3 ภาษา
					P+E	P+T	E+T	
ภายในชุมชน	บ้าน	97.50	0.83	1.67	0	0	0	0
	ตลาดในหมู่บ้าน	75.00	5.56	6.11	3.89	0	1.67	7.78
	วัดในหมู่บ้าน	65.56	2.22	10	10	0.56	1.11	10.56
รวมภายในชุมชน		83.89	2.36	4.86	3.47	0.14	0.69	4.58
ภายนอกชุมชน	โรงเรียน	31.67	6.67	33.33	5.00	3.33	6.67	13.33
	ตลาดนอกหมู่บ้าน	52.22	8.33	7.22	16.67	0.56	1.11	13.89
	โรงพยาบาล	47.22	5.00	16.67	19.44	0	3.33	8.33
	ที่ว่าการอำเภอ	56.11	7.78	12.22	15.56	1.11	2.22	5.00
	ธนาคาร	47.78	6.11	23.33	13.89	1.11	5.00	2.78
	สถานีตำรวจ	68.89	6.11	11.67	4.44	1.11	2.78	5.00
รวมภายนอกชุมชน		53.02	6.67	15.42	13.44	0.94	3.13	7.40
รวมทั้งหมด		66.25	4.82	10.89	9.17	0.60	2.08	6.19

1) การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชนของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง พบว่าชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงเลือกใช้ภาษาผู้ไทมากที่สุด โดยเฉพาะในสถานที่บ้าน ตลาด และวัดในหมู่บ้าน ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 83.89 รองลงมาคือ ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.86 และ 3 ภาษา ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.58 ตามลำดับ และเลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 0.14

2) การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษานอกชุมชนของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง พบว่าชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงยังคงเลือกใช้ภาษาผู้ไทมากที่สุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 53.02 รองลงมาคือ ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 15.42 และภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 13.44 ตามลำดับ และเลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 0.94

1.2 การเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอสามชัย

การเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอสามชัย สามารถพิจารณาได้ตามแวดวงการใช้ภาษา 2 แวดวง ได้แก่ แวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชนและแวดวงการใช้ภาษานอกชุมชน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาในแต่ละแวดวงการใช้ภาษาของชาวผู้ไทอำเภอสามชัย

แวดวง	สถานที่	P	E	T	2 ภาษา			3 ภาษา
					P+E	P+T	E+T	
ภายในชุมชน	บ้าน	98.61	0.83	0.56	0	0	0	0
	ตลาดในหมู่บ้าน	86.67	0	2.78	7.78	0	2.78	0
	วัดในหมู่บ้าน	86.67	2.78	2.78	5.00	0	2.78	0
รวมภายในชุมชน		92.64	1.11	1.67	3.19	0	1.39	0
ภายนอกชุมชน	โรงเรียน	8.33	8.33	50	8.33	0	16.67	8.33
	ตลาดนอกหมู่บ้าน	56.11	8.33	2.78	13.33	1.11	5.56	12.78
	โรงพยาบาล	51.67	8.33	12.78	23.33	0	0	3.89
	ที่ว่าการอำเภอ	66.67	11.11	1.11	17.22	0	0	3.89
	ธนาคาร	52.78	11.11	17.22	12.22	0	0	6.67
	สถานีตำรวจ	77.78	5.56	2.78	8.33	0	0	5.56
รวมภายนอกชุมชน		57.71	8.85	10	14.48	0.21	2.08	6.67
รวมทั้งหมด		72.68	5.54	6.43	9.64	0.12	1.79	3.81

1) การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชนของชาวผู้ไทอำเภอสามชัย พบว่าชาวผู้ไทอำเภอสามชัยเลือกใช้ภาษาผู้ไทในแวดวงภายในชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะในสถานที่บ้าน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 92.64 รองลงมาคือ ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.19 และภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.67 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังไม่พบการเลือกใช้ 3 ภาษาและไม่พบการเลือกภาษาผู้ไทปนภาษาไทยในแวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชน

2) การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชนของชาวผู้ไทอำเภอสามชัย พบว่าชาวผู้ไทอำเภอสามชัยยังคงเลือกใช้ภาษาผู้ไทในแวดวงภายนอกชุมชนมากที่สุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 57.71 รองลงมาคือ ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 14.48 และภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 10 ตามลำดับ และเลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 0.21 ซึ่งพบการเลือกใช้เพียงสถานที่เดียวคือที่ตลาดนอกหมู่บ้าน

เมื่อพิจารณาปัจจัยอื่นที่อยู่อาศัยของทั้ง 2 อำเภอ พบว่า ชาวผู้ไททั้งสองอำเภอเลือกใช้ภาษาผู้ไทในแต่ละแวดวงสูงที่สุดเหมือนกันแต่ค่าเฉลี่ยของอำเภอสามชัยสูงกว่าอำเภอคำม่วง เนื่องจากชาวผู้ไทอำเภอสามชัยไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากเท่าชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง ซึ่งเป็นชุมชนเศรษฐกิจ มีนักท่องเที่ยวและพ่อค้าเข้ามาติดต่ออยู่เสมอจึงทำให้มีค่าเฉลี่ยการเลือกใช้ภาษาอื่น ๆ ปนค่อนข้างสูง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาลำดับการเลือกภาษาในลำดับที่ 2 ของทั้งสองอำเภอพบว่า ชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงจะเลือกใช้ภาษาไทย ในขณะที่ชาวผู้ไทอำเภอสามชัยเลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน จากการสังเกตการณ์ขณะเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ในอำเภอคำม่วง จะสนทนากับผู้วิจัยด้วยภาษาไทย เนื่องจากชาวบ้านเข้าใจว่าผู้วิจัยเป็นนักท่องเที่ยวจึงใช้ภาษาไทยสนทนาด้วย แต่เมื่อผู้วิจัยสนทนากับชาวบ้านด้วยภาษาอีสานชาวบ้านก็สนทนากับผู้วิจัยด้วยภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน และในขณะเดียวกันเมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลที่อำเภอสามชัย ชาวบ้านกลับสนทนากับผู้วิจัยด้วยภาษาผู้ไท เนื่องจากชาวบ้านคุ้นชินกับการใช้ภาษาผู้ไทและหมู่บ้านแห่งนี้ไม่ค่อยมีคนแปลกหน้าเข้ามาติดต่อ หากมีบุคคลแปลกหน้าเข้ามาติดต่อส่วนใหญ่จะผู้ที่สามารถพูดและฟังภาษาอีสานได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสานในการสนทนา สามารถพิจารณาลำดับการเลือกภาษาของชาวผู้ไททั้ง 2 ถิ่น ได้ดังตารางที่ 5

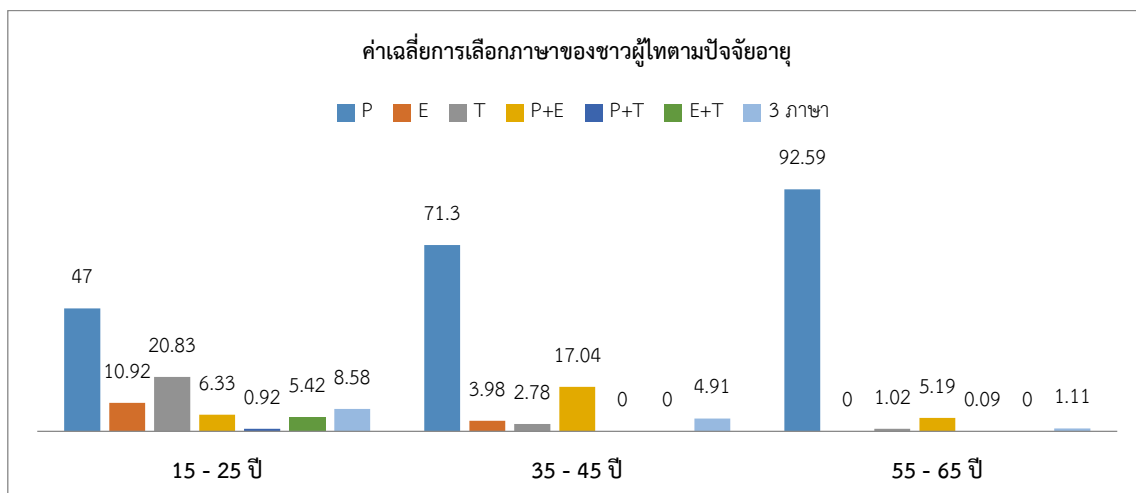
ตารางที่ 5 ลำดับการเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยอื่นที่อยู่อาศัยจากมากไปหาน้อย

ถิ่นที่อยู่	←—————→						น้อยที่สุด
	มากที่สุด						
คำม่วง	P	T	P+E	3 ภาษา	E	E+T	P+T
สามชัย	P	P+E	T	E	3 ภาษา	E+T	P+T

2. การเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยอายุ

การเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยอายุในบทความฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ ช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี (วัยรุ่น) ช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี (วัยผู้ใหญ่) และช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 ปี (วัยสูงอายุ) ผลการศึกษาภาพรวมพบว่า ชาวผู้ไททุกช่วงอายุเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุด รองลงมาจะแตกต่างกันตามช่วงอายุ คือ ช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี เลือกใช้ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 20.83 และภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 10.92 ในขณะที่ช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี และ ช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 มีลำดับการเลือกใช้ภาษาค้ำท้ายกัน โดยเลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 17.04 และ 5.19 และเลือกใช้ 3 ภาษา ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.91 และ 1.11 ตามลำดับ นอกจากนี้ทั้งสองช่วงอายุยังไม่พบการเลือกภาษาอีสานปนภาษาไทยเหมือนกัน พิจารณารายละเอียดการเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยอายุดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยอายุ

2.1 การเลือกภาษาของชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี

การเลือกภาษาของชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี (วัยรุ่น) สามารถพิจารณาได้ตามแวดวงการใช้ภาษา 2 แวดวง ได้แก่ แวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชนและแวดวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาในแต่ละแวดวงการใช้ภาษาของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี

แวดวง	สถานที่	P	E	T	2 ภาษา			3 ภาษา
					P+E	P+T	E+T	
ภายในชุมชน	บ้าน	95.42	2.50	2.08	0	0	0	0
	ตลาดในหมู่บ้าน	53.33	8.33	13.33	10.83	0	6.67	7.50
	วัดในหมู่บ้าน	53.33	7.50	18.33	4.17	0.83	5.83	10
รวมภายในชุมชน		74.38	5.21	8.96	3.75	0.21	3.13	4.38
ภายนอกชุมชน	โรงเรียน	20	7.50	41.67	6.67	1.67	11.67	10.83
	ตลาดนอกหมู่บ้าน	25.83	16.67	15.00	8.33	1.67	10	22.50
	โรงพยาบาล	27.50	11.67	37.50	13.33	0	5.00	5.00
	ที่ว่าการอำเภอ	35.00	20	20	12.50	1.67	3.33	7.50
	ธนาคาร	28.33	17.50	36.67	1.67	1.67	7.50	6.67
	สถานีตำรวจ	35.83	15.00	21.67	5.83	1.67	4.17	15.83
รวมภายนอกชุมชน		28.75	14.72	28.75	8.06	1.39	6.94	11.39
รวมทั้งหมด		47.00	10.92	20.83	6.33	0.92	5.42	8.58

1) การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชนของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี พบว่า ชาวผู้ไทยวัยรุ่นเลือกใช้ภาษาผู้ไทยสูงสุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.83 รองลงมาคือ ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 8.96 และภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 5.21 ตามลำดับ และเลือกใช้ภาษาผู้ไทยบนภาษาไทยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 0.21

2) การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชนของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี พบว่า ชาวผู้ไทยวัยรุ่นเลือกใช้ภาษาผู้ไทย และเลือกใช้ภาษาไทยสูงสุดเท่ากัน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 28.75 รองลงมาคือ ภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 14.72 ตามลำดับ และเลือกใช้ภาษาผู้ไทยบนภาษาไทยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.39

2.2 การเลือกภาษาของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 35 - 45 ปี

การเลือกภาษาของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 35 - 45 ปี (วัยผู้ใหญ่) สามารถพิจารณาได้ตามแวดวงการใช้ภาษา 2 แวดวง ได้แก่ แวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชนและแวดวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาในแต่ละแวดวงการใช้ภาษาของชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี

แวดวง	สถานที่	P	E	T	2 ภาษา			3 ภาษา
					P+E	P+T	E+T	
ภายในชุมชน	บ้าน	98.75	0	1.25	0	0	0	0
	ตลาดในหมู่บ้าน	92.50	0	0	3.33	0	0	4.17
	วัดในหมู่บ้าน	79.17	0	0.83	16.67	0	0	3.33
รวมภายในชุมชน		92.29	0	0.83	5.00	0	0	1.88
ภายนอกชุมชน	ตลาดนอกหมู่บ้าน	44.17	8.33	0	30.83	0	0	16.67
	โรงพยาบาล	37.50	8.33	5.00	39.17	0	0	10
	ที่ว่าการอำเภอ	60	8.33	0	27.50	0	0	4.17
	ธนาคาร	41.67	8.33	16.67	27.50	0	0	5.83
	สถานีตำรวจ	89.17	2.50	0	8.33	0	0	0
รวมภายนอกชุมชน		54.50	7.17	4.33	26.67	0	0	7.33
รวมทั้งหมด		71.30	3.98	2.78	17.04	0	0	4.91

1) การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชนของชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 35 - 45 ปีพบว่า ชาวผู้ไทวัยผู้ใหญ่เลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 92.29 รองลงมาคือ ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสานค่าเฉลี่ยร้อยละ 5.00 และ 3 ภาษา ค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.88 ตามลำดับ

2) การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชนของชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 35 - 45 ปี พบว่า ชาวผู้ไทวัยผู้ใหญ่มีลำดับการเลือกภาษาในแวดวงภายนอกชุมชนคล้ายกับแวดวงภายในชุมชน โดยเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 54.50 รองลงมาคือ ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 26.67 และ 3 ภาษา ค่าเฉลี่ยร้อยละ 7.33 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังไม่พบว่าชาวผู้ไทวัยผู้ใหญ่เลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทย และเลือกใช้ภาษาอีสานปนภาษาไทยทั้งสองแวดวง

ภาพที่ 2 สภาพแวดล้อมของชุมชนชาวผู้ไทอำเภอสามชัย

2.3 การเลือกภาษาของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 55 - 65 ปี

การเลือกภาษาของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 55 - 65 ปี (วัยสูงอายุ) สามารถพิจารณาได้ตามแฉกวงการใช้ภาษา 2 แฉกวง ได้แก่ แฉกวงการใช้ภาษาภายในชุมชนและแฉกวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชน ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาในแต่ละแฉกวงการใช้ภาษาของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 55 - 65 ปี

แฉกวง	สถานที่	P	E	T	2 ภาษา			3 ภาษา
					P+E	P+T	E+T	
ภายในชุมชน	บ้าน	100	0	0	0	0	0	0
	ตลาดในหมู่บ้าน	96.67	0	0	3.33	0	0	0
	วัดในหมู่บ้าน	95.83	0	0	1.67	0	0	2.50
รวมภายในชุมชน		98.13	0	0	1.25	0	0	0.63
ภายนอกชุมชน	ตลาดนอกหมู่บ้าน	92.50	0	0	5.83	0.83	0	0.83
	โรงพยาบาล	83.33	0	1.67	11.67	0	0	3.33
	ที่ว่าการอำเภอ	89.17	0	0	9.17	0	0	1.67
	ธนาคาร	80.83	0	7.50	10	0	0	1.67
	สถานีตำรวจ	95.00	0	0	5.00	0	0	0
รวมภายนอกชุมชน		88.17	0	1.83	8.33	0.17	0	1.50
รวมทั้งหมด		92.59	0	1.02	5.19	0.09	0	1.11

1) การเลือกภาษาในแฉกวงการใช้ภาษาภายในชุมชนของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 55 - 65 ปีพบว่า ชาวผู้ไทยวัยสูงอายุเลือกใช้ภาษาผู้ไทยสูงสุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 98.13 รองลงมาคือ ภาษาผู้ไทยปนภาษาอีสาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.25 และ 3 ภาษา ค่าเฉลี่ยร้อยละ 0.63 ตามลำดับ

2) การเลือกภาษาในแฉกวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชนของชาวไทยช่วงอายุระหว่าง 55 - 65 ปีพบว่า ชาวผู้ไทยวัยสูงอายุเลือกใช้ภาษาผู้ไทยสูงสุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 88.17 รองลงมาคือ ภาษาผู้ไทยปนภาษาอีสานค่าเฉลี่ยร้อยละ 8.33 และภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.83 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังไม่พบว่าชาวผู้ไทยวัยสูงอายุเลือกใช้ภาษาอีสาน และเลือกใช้ภาษาอีสานปนภาษาไทยทั้งสองแฉกวง

เมื่อพิจารณาการเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยอายุพบว่า ชาวผู้ไททุกช่วงอายุเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุดเนื่องจากเป็นภาษาแม่ที่ตนใช้มาตั้งแต่เกิด แต่มีความแตกต่างในลำดับรองลงมา กล่าวคือช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี เลือกใช้ภาษาไทยและภาษาอีสาน รองลงมาตามลำดับ โดยเฉพาะการเลือกใช้ภาษาไทยที่สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการเลือกภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหลายฉบับที่พบแนวโน้มการใช้ภาษาไทยในกลุ่มวัยรุ่นเพิ่มขึ้นเนื่องจากเป็นวัยที่กำลังศึกษา จึงได้เรียนรู้และใช้ภาษาไทยในสถานการณ์ที่หลากหลายทั้งจากสื่อและเพื่อนที่พูดภาษาไทย เมื่อออกนอกหมู่บ้านหรือพบคนแปลกหน้ากลุ่มวัยรุ่นมักสนทนาด้วยภาษาไทย สาเหตุหนึ่งอาจมาจากการอายุที่จะพูดภาษากลุ่มชาติพันธุ์ของตนในที่สาธารณะโดยเฉพาะกับคนแปลกหน้า ส่วนอีกสาเหตุมาจากการกลัวคู่สนทนาไม่เข้าใจเพราะหากสนทนาด้วยภาษาผู้ไทอาจทำให้บุคคลที่สนทนาด้วยไม่เข้าใจความหมายที่ตนพูดได้ ชาวผู้ไทจึงเลือกใช้ภาษาไทยสนทนา ในขณะที่ช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี และช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 ปี มีลำดับการเลือกใช้ภาษารองลงมาที่คล้ายกัน คือ เลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน และเลือกใช้ 3 ภาษา นอกจากนี้ทั้งสองช่วงอายุยังไม่พบการเลือกใช้ภาษาอีสานปนภาษาไทยเหมือนกัน จากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการพบว่า สาเหตุที่ชาวผู้ไทวัยสูงอายุส่วนใหญ่มักใช้ภาษาผู้ไทและมีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาผู้ไทสูงสุด เนื่องจากภาษาผู้ไทเป็นเพียงภาษาเดียวที่ตนถนัด หากจะให้พูดภาษาไทยก็กลัวพูดไม่ถูกต้องและไม่ชัดเจน อีกทั้งตนก็ไม่ได้ออกไปพบปะผู้คน โดยผู้หญิงสูงอายุส่วนใหญ่จะทอผ้าอยู่บ้านและผู้ชายก็จะจักสานอยู่ที่บ้านเช่นกัน หากบ้านใดไม่ทอผ้าก็มักปลูกหมอนเลี้ยงไหมขายให้บ้านที่ทอผ้า ชาวผู้ไทวัยนี้จึงพูดแต่ภาษาผู้ไทในแทบทุกแวดวง และยิ่งให้เหตุผลอีกว่าในจังหวัดกาฬสินธุ์มีชาวผู้ไทอยู่เป็นจำนวนมากคนส่วนใหญ่จึงน่าจะเข้าใจภาษาผู้ไทได้ สามารถพิจารณาลำดับการเลือกภาษาของชาวผู้ไทจากมากไปหาน้อยได้ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ลำดับการเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามปัจจัยอายุจากมากไปหาน้อย

ช่วงอายุ	ลำดับการเลือกภาษาของชาวผู้ไทจากมากไปหาน้อย						
	มากที่สุด	←—————→					น้อยที่สุด
15 – 25 ปี	P	T	E	3 ภาษา	P+E	E+T	P+T
35 – 45 ปี	P	P+E	3 ภาษา	E	T	-	-
55 – 65 ปี	P	P+E	3 ภาษา	T	P+T	-	-

นอกจากการพิจารณาการเลือกภาษาตามปัจจัยสังคมถิ่นที่อยู่อาศัยและอายุแล้ว ผู้วิจัยยังพิจารณาแวดวงการใช้ภาษา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่างแวดวงการใช้ภาษาระหว่างภายในชุมชนและภายนอกชุมชนพบว่า ชาวผู้ไทส่วนใหญ่ยังคงมีลำดับการเลือกภาษาที่ไม่แตกต่างกันนัก คือ เลือกภาษาผู้ไทสูงสุด รองลงมาคือภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน และภาษาไทย ตามลำดับ และเลือกภาษาอีสานปนภาษาไทย และภาษาผู้ไทปนภาษาไทยน้อยที่สุด ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการผู้วิจัยพบว่า ชาวผู้ไทบางครอบครัวสนทนากับลูกด้วยภาษาไทย เนื่องจากครูที่โรงเรียนบอกว่าถ้าอยากให้ลูกพูดภาษาไทยได้ชัดเจนจะต้องพูดภาษาไทยกับลูก ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เด็กและพบว่าเด็กสามารถพูดภาษาผู้ไทได้เพราะสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป็นชาวผู้ไทเกือบทั้งหมดบ้าน จึงได้ยินและพูดภาษาผู้ไทกับเพื่อนบ้านรวมถึงเพื่อนที่โรงเรียน สามารถพิจารณาลำดับการเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามแวดวงการใช้ภาษาได้ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ลำดับการเลือกภาษาของชาวผู้ไทตามแควตงการใช้ภาษาจากมากไปหาน้อย

ลำดับการเลือกภาษาของชาวผู้ไทจากมากไปหาน้อย							
แควตง	มากที่สุด	←—————→				น้อยที่สุด	
ในชุมชน	P	P+E	T	3 ภาษา	E	E+T	P+T
นอกชุมชน	P	P+E	T	E	3 ภาษา	E+T	P+T

สรุปและอภิปรายผล

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามปัจจัยสังคมถิ่นที่อยู่อาศัยและอายุ ปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัยแบ่งเป็น 2 ถิ่น ได้แก่ อำเภอคำม่วง และอำเภอสามชัย ปัจจัยอายุแบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ ช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี (วัยรุ่น) ช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี (วัยผู้ใหญ่) และช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 ปี (วัยสูงอายุ) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามให้เลือกตอบและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากกลุ่มตัวอย่าง 120 คน

ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ ได้แก่ ข้อแรก ปัจจัยสังคมถิ่นที่อยู่อาศัยมีผลต่อการเลือกภาษา คือ ชาวผู้ไทอำเภอสามชัย มีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาผู้ไทสูงกว่าชาวผู้ไทอำเภอคำม่วง ผลการศึกษาพบว่า ชาวผู้ไทอำเภอสามชัยมีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาผู้ไท ค่าเฉลี่ยร้อยละ 72.68 และชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงมีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาผู้ไท ค่าเฉลี่ยร้อยละ 66.25 ซึ่งน้อยกว่าอำเภอสามชัย ข้อที่สอง ปัจจัยสังคมด้านอายุมีผลต่อการเลือกภาษา คือ ชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 ปี มีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาผู้ไทสูงสุดในขณะที่ชาวผู้ไทอายุระหว่าง 15 – 25 ปี มีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาไทยสูงกว่าชาวผู้ไทช่วงอายุอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า ชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 ปี มีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาผู้ไทสูงสุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 92.59 รองลงมาคือ ชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี ค่าเฉลี่ยร้อยละ 71.30 และชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี ค่าเฉลี่ยร้อยละ 47 ตามลำดับ ในขณะที่ชาวผู้ไทอายุระหว่าง 15 – 25 ปี มีค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาไทยสูงสุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 20.83 รองลงมาคือ ชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี ค่าเฉลี่ยร้อยละ 2.78 และชาวผู้ไทช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 ปี ค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.02 ตามลำดับ

พิจารณาปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า ชาวผู้ไทอำเภอคำม่วงเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุด รองลงมาคือ ภาษาไทย และภาษาอีสาน ตามลำดับ ในขณะที่ชาวผู้ไทอำเภอสามชัยเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุด รองลงมาคือ ภาษาอีสาน และภาษาไทย ตามลำดับ ส่วนภาษาที่ชุมชนทั้งสองเลือกใช้น้อยที่สุดเหมือนกัน คือ ภาษาผู้ไทปนภาษาไทย ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาของชาวผู้ไท 2 อำเภอมาทดสอบค่าสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ $p < 0.05$ ผลการเปรียบเทียบพบว่า ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาตามปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$ แต่พบการเลือกภาษาผู้ไทปนภาษาไทยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าสำคัญทางสถิติ (P-value) ตามปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัย

P-value						
P	E	T	2 ภาษา			3 ภาษา
			P+E	P+T	E+T	
0.39377724	0.32573040	0.072069991	0.44362282	0.01648610	0.37308811	0.11302701
3613368*	1564383*	3775089*	0264677*	42783416	6376121*	4216918*

หมายเหตุ *หมายถึงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

พิจารณาปัจจัยอายุ พบว่า ชาวผู้ไททุกช่วงอายุเลือกใช้ภาษาผู้ไทสูงสุดเหมือนกันเนื่องจากพื้นที่ทั้ง 2 อำเภอเป็นพื้นที่ที่มีชาวผู้ไทอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และเมื่อพิจารณาประชากรโดยรวมก็เป็นประชากรที่ใช้ภาษาอีสานซึ่งคล้ายกับภาษาผู้ไท ชาวผู้ไทส่วนใหญ่จึงยังคงเลือกใช้ภาษาผู้ไทสนทนากับบุคคลที่เข้ามาในชุมชน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มหกรรมผู้ไทนานาชาติ งานแพรวากาฬสินธุ์ กิจกรรมการสันทนาการในโรงเรียน ฯลฯ ก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยธำรงอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้ชาวผู้ไทรักและภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน รวมถึงมีความเข้มข้นการเลือกใช้ภาษาผู้ไทค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาการเลือกภาษาในลำดับรองลงมาจะแตกต่างกันตามช่วงอายุ คือ ช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี เลือกใช้ภาษาไทย และภาษาอีสาน ในขณะที่ช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี และช่วงอายุระหว่าง 55 – 65 ปี มีลำดับการเลือกใช้ภาษาคือเลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาอีสาน และเลือกใช้ 3 ภาษา ตามลำดับ และทั้งสองช่วงอายุไม่พบการเลือกใช้ภาษาอีสานปนภาษาไทย ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ (2554: 396) ที่ศึกษาการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย และพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุจะใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์มากที่สุด กลุ่มวัยกลางคนจะใช้ทั้งสองภาษา กล่าวคือ ใช้ทั้งภาษาชาติพันธุ์ของตนและภาษาไทยในการสื่อสาร และยังพบว่า มักใช้ภาษาไทยในการสื่อสารภายในครอบครัว ส่วนวัยหนุ่มสาวจะเป็นวัยที่ใช้สองภาษาในแวดวงครอบครัว แต่มีแนวโน้มที่จะใช้ภาษาไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ หรือพูดภาษาไทยเป็นภาษาหลัก พูดภาษากลุ่มชาติพันธุ์กับผู้สูงอายุเท่านั้น ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาของ 3 ช่วงอายุมาทดสอบค่าสำคัญทางสถิติ (P-value) โดยใช้ Anova และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ $p < 0.05$ ผลการเปรียบเทียบพบว่า ค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาตามปัจจัยอายุส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$ ยกเว้นการเลือกใช้ภาษาผู้ไท รายละเอียดดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าสำคัญทางสถิติ (P-value) ตามปัจจัยอายุ

P-value						
P	E	T	2 ภาษา			3 ภาษา
			P+E	P+T	E+T	
0.10164933	5.25721777	1.29590628	0.000222028	0.001511048	0.000130222	0.002028643
7620205*	149783E-07	453949E-07	051423281	45198008	278793353	04166838

หมายเหตุ *หมายถึงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยพบงานวิจัยที่ศึกษาการเลือกภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ฉบับ ได้แก่ งานวิจัยของยุทธกะ โทมิโอะกะ (2552) ศึกษาการเลือกภาษาของคนไทยอีสานที่มีอายุต่างกัน ผลการศึกษาพบว่าคนไทยอีสานกลุ่มอายุน้อยนิยมใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ากลุ่มอายุมาก และคนไทยอีสานมักจะเลือกใช้ภาษาอีสานในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการและเลือกใช้ภาษาไทยในสถานการณ์ที่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยฉบับนี้ พิจารณาได้จากค่าเฉลี่ยการเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชนโดยเฉพาะสถานที่ธนาคารเมื่อสนทนากับพนักงาน และโรงพยาบาลเมื่อสนทนากับหมอหรือพยาบาล ชาวผู้ไทส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยในการสนทนา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบการเลือกใช้ภาษาไทยกับบุคคลแปลกหน้าทั้งภายนอกและภายในชุมชนอีกด้วย และงานวิจัยของนพพล วรรณมณีเลิศ (2559) ศึกษาการเลือกใช้ภาษาของชาวไทพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ทั้งสามกลุ่มอายุมีแนวโน้มเลือกใช้ภาษาพวนเป็นอันดับที่หนึ่ง ตามด้วยภาษาไทย และภาษาอีสานตามลำดับ ต่างจากงานวิจัยฉบับนี้ที่พบว่าชาวผู้ไทเลือกภาษาผู้ไทสูงสุดค่าเฉลี่ยร้อยละ 69.40 รองลงมาคือ ภาษาผู้ไทปนภาษาไทยถิ่นอีสานค่าเฉลี่ยร้อยละ 9.40 ภาษาไทยค่าเฉลี่ยร้อยละ 8.66 และเลือกใช้ภาษาผู้ไทปนภาษาไทยน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยร้อยละ 0.36

การศึกษาการเลือกภาษาจึงเป็นการศึกษาที่สำคัญเพราะสามารถเป็นเครื่องทำนายอนาคตของภาษาในชุมชนนั้น ๆ ได้ ว่าอยู่ในสถานะเช่นไร การเลือกภาษาของชาวผู้ไทอำเภอกำแพงและอำเภอสามชัย ผู้วิจัยพิจารณาว่าภาษาผู้ไทของทั้งสองชุมชนกำลังอยู่ในสถานะการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) สังเกตได้จากการเลือกใช้ภาษาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ระดับอายุที่แตกต่างกัน การเลือกใช้ภาษาของชาวผู้ไทวัยสูงอายุเปรียบเสมือนการใช้ภาษาของอดีต การเลือกใช้ภาษาของชาวผู้ไทวัยผู้ใหญ่เปรียบเสมือนการใช้ภาษาของปัจจุบัน และการเลือกใช้ภาษาของชาวผู้ไทวัยรุ่นเปรียบเสมือนการใช้ภาษาของอนาคต ซึ่งอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 16) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เปรียบเสมือนว่าเราได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาจริง ๆ นอกจากนี้การศึกษาการเลือกภาษายังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่จะเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้เตรียมตัวได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายภาษาแห่งชาติ (National Language Policy) เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น ท้ายที่สุดผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิจัยฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อชาวผู้ไทในชุมชน ให้ตระหนักรู้และกระตุ้นให้เกิดการใช้ภาษาตลอดจนมีการอนุรักษ์รักษาภาษาให้คงเอกลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมสืบไป

ภาพที่ 4 กลุ่มตัวอย่างชาวผู้ไท 3 ช่วงอายุ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- Burusphat, S., Diphadung, S., Suraratdecha, S., Phatphong, P., ardsamiti, N. Sitaphong, Ph. (2011) “Kānchaiphāsā læ thatsanakhati tō phāsā læ kānthōṅghīao choēng Chāt Ti Phan khoṅg klum Chāt Ti Phan nai phūmphāk tawantok khoṅg prathedthai” [Language uses and attitudes towards languages and ethnic tourism of ethnic groups in the Western Region of Thailand], Reserch Institute for Languages and Cultures of Asia ,Mahidol University.
- สมทรง บุรุษพัฒน์, สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, สุมิตรา สุวรรณ์เดชา, ปัทมา พัฒน์พงษ์, ณรงค์ อาจสมิติ, พิเชฐ สีตะพงศ์. (2554). “การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย.” สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Chunthawithet, P. (1989). “Phāwalaiphāsā nai bānnoṅgaree læ bānlaōdōēm Tambondindæṅg ‘Amphoēphraibung Čhangwatsisakēt” [Multilingualism in Ban Nong Ari and Ban Lao Doem, Tambon Din Daeng, Amphoe Phrai Bung, Changwat Si Sa Ket], Master of Arts, Department of Linguistics, Chulalongkorn University.
- ประพนธ์ จันทวิเทศ. (2532). “ภาวะหลายภาษาในบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิม ตำบลดินแดง อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Damrongsakun, S. (2002). *Sarānukromklum Chāt Ti Phan : Phūthai*. [Ethnic Group Encyclopedia : Phu Tai], Institute for Language and Culture for Rural Development Mahidol University
- สมใจ ดำรงสกุล. 2545. *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ : ผู้ไทย*. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Kunmaneeert, N. (2016). “Thatsanakhati tō phāsā læ kānluākchaiphāsā khoṅg chaō thaiphuan ‘Amphoēbānphū Čhangwatoudornthane” [Language Attitude and Language Choice of Phuan, Ban Phue District, Udonthani Province], Master of Arts, Department of Thai language, Khonkaen University.
- นवल วรรณมณีเลิศ. (2559). “ทัศนคติต่อภาษาและการเลือกใช้ภาษาของชาวไทพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Prasithratsint, A. (1989). *Khamčhamkatkhwām sap nai phāsāsāt sangkhom* [Terminology in Social Linguistics], Bangkok: The Printing House Chulalongkorn University.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2532). *คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Prasithrathsint, A. (2002). *Phāsā nai sangkhomthai: khwāmlāklaī Kānplianplæng læ kānphatthana* [Language in Thai society: diversity, change and develop], Bangkok: The Printing House Chulalongkorn University.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545). *ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Prasithrathsint, A. (2013). *phāsāsāt sangkhom* [Sociolinguistics], Bangkok: The Printing House Chulalongkorn University.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Premstrat, S. (2004). *Phænthī phāsā khōng klum Chāt Ti Phan nai prathedthai*. [Map of ethnic groups in Thailand], Bangkok: National Culture Commission.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2547). *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

Tomioka, Y. (2009). “Thatsanakhatitōphāsā læ kānlūākphāsā khōng khonthai ‘īsān thīmī āyu tāngkan” [Language Attitude and Language Choice of northeastern Thai people of different aegs], Master of Arts, Department of Linguistics, Chulalongkorn University.

ยูทากะ โทมิโอกะ. (2552). “ทัศนคติต่อภาษาและการเลือกภาษาของคนไทยอีสานที่มีอายุต่างกัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Watthana, S. (2006). “Phāwa laī phāsā nai bānsuānyai Tambonlamplāimat ‘Amphœlamplāimat Čhangwatburīram” [Multilingualism and Ban Suanyai Lamplaimat district, Buri Ram province]. Master of Arts, Department of Thai language, Silpakorn University.

สุชาดา วัฒนะ. (2549). “ภาวะหลายภาษาในบ้านสวนใหญ่ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาต่างประเทศ

Smalley, William, A. (1994). *Linguistic diversity and national unity: Language ecology in Thailand*. Chicago: University of Chicago Press.